

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 330.332:338.43(477.46)

Білянський Ю.О.,
здобувач кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування,
Подільський державний аграрно-технічний університет

Bilyanskiy Yuri,
Applicant for the Department of Management,
Public management and administration,
Podilsky State Agrarian and Technical University

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР

Білянський Ю.О. Тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності агропромислових підприємств України: європейський вибір. У статті досліджено тенденції розвитку, динаміка змін та чинники вплинули на сформовані зміни, у зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств в цілому, і їх експортної діяльності і сформованих проблем імпортозаміщення в продовольчому секторі, окремо. Головним фактором змін розглядається імплементація українських аграрних підприємств в світові ринки, і перш за все, на ринки сільськогосподарських товарів ЄС. Визначено, що прийняття норм та стандартів ЄС в Україні разом із безмитною торгівлею повинно залучити інвесторів, які бажають впроваджувати новітні технології в агропромисловому секторі країни. Загалом, у статті подано низку рекомендацій щодо механізмів реалізації стратегічних напрямків розвитку зовнішньоекономічної орієнтації аграрного сектору України, таких як, впровадження механізмів: встановлення європейського рівня продовольчої безпеки; спрощення процесів реєстрації сільськогосподарських інвестицій та надання гарантій захисту землекористування інвесторам; моніторинг зовнішньоторговельних операцій між Україною та ЄС та ін.

Ключові слова: зовнішньоторговельний оборот продукції АПК, світові ціни на продовольчі продукти, впровадження європейських стандартів у сфері агропромислового виробництва, структура експорту та імпорту сільськогосподарської продукції, європейські та міжнародні стандарти безпеки та якості продуктів харчування.

Білянський Ю.А. Тенденции развития внешнеэкономической деятельности агропромышленных предприятий Украины: европейский выбор. В статье исследованы тенденции развития, динамика изменений и факторы повлияли на сложившиеся изменения, во внешнеэкономической деятельности аграрных предприятий в целом, и их экспортной деятельности и сложившихся проблем импортозамещения в продовольственном секторе, отдельно. Главным фактором изменений рассматривается имплементация украинских аграрных предприятий в мировые рынки, и прежде всего, на рынки сельскохозяйственных товаров ЕС. Определено, что принятие норм и стандартов ЕС в Украине вместе с беспопылинной торговлей должно привлечь инвесторов, желающих внедрять новейшие технологии в агропромышленном секторе страны. В общем, в статье представлен ряд рекомендаций относительно механизмов реализации стратегических направлений развития внешнеэкономической ориентации аграрного сектора Украины, таких как, внедрения механизмов: установление европейского уровня продовольственной безопасности; упрощение процессов регистрации сельскохозяйственных инвестиций и предоставления гарантий защиты землепользования инвесторам; мониторинг внешнеторговых операций между Украиной и ЕС и др.

Ключевые слова: внешнеторговый оборот продукции АПК, мировые цены на продовольственные продукты, внедрение европейских стандартов в сфере агропромышленного производства, структура экспорта и импорта сельскохозяйственной продукции, европейские и международные стандарты безопасности и качества продуктов питания.

Bilyansky Yuri. Trends in the development of foreign economic activity of agro-industrial enterprises of Ukraine: European choice. The article investigates development trends, dynamics of changes and factors that have influenced the changes, the foreign economic activity of agricultural enterprises as a whole, and export activity and the problems of import substitution in the food sector separately. The main driver of change is the implementation of Ukrainian agricultural enterprises in the world markets, and above all, in the EU agricultural markets. Positive

tendencies of export surplus in foreign trade turnover of agricultural products have been determined in recent years. The share of agricultural commodity turnover in the regional structure by countries of Asia, Europe, CIS, USA is calculated. The dependence of price fluctuations on such products on the world markets of foreign economic activity of the agrarian sector of Ukraine is characterized. It is determined that the non-conformity of Ukrainian products with European standards is a significant threat to the development of the domestic agro-food sector for the period of implementation of all necessary technical regulations and obtaining certificates of conformity. The current state of agricultural imports to Ukraine has been analyzed and the dynamics has not undergone such significant changes in the volume and structure of agricultural products. It is proved that European integration as a whole has a positive impact on the development of the agro-industrial complex of Ukraine, and including on the development of its foreign economic activity. It is determined that the adoption of EU norms and standards in Ukraine together with duty-free trade should attract investors wishing to implement state-of-the-art technologies in the country's agro-industrial sector. In general, the article provides a number of recommendations on the mechanisms of implementation of strategic directions of development of foreign economic orientation of the agrarian sector of Ukraine such as, implementation of mechanisms: establishment of the European level of food security; simplifying the processes of registration of agricultural investments and providing guarantees of protection of land use to investors; monitoring of foreign trade operations between Ukraine and the EU and others. It is undoubtedly, first of all, about improving the quality of products and increasing the export potential of agricultural enterprises.

Key words: foreign trade in agricultural products, world prices for food products, the introduction of European standards in the field of agricultural production, the structure of export and import of agricultural products, European and international standards for safety and quality of food.

Постановка проблеми. Аграрний сектор економіки, демонструючи ознаки стабілізації, має потужний потенціал зростання на внутрішньому та зовнішньому ринках і є провідною галуззю національної економіки України. Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції в Україні закладаються у прогнози динаміки світових цін на продовольчі ресурси. Україна займає лідируючі позиції у світі як країна експортер аграрної продукції та входить в десять найбільших експортерів світу [1]. У 2019 році Україна увійшла до ТОП-3 країн-експортерів агропродукції в ЄС, а за обсягами зростання експорту аграрної продукції в країни ЄС посіла перше місце в світі [3].

Зовнішньоекономічна діяльність аграрного сектору України розвивається під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, вплив яких має, у т.ч. і негативні риси. Аналіз сучасних тенденцій розвитку та впливу факторів на нього дає підстави визначити механізми та інструменти щодо подальшого розвитку цієї сфери діяльності вітчизняних аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, що стосуються оцінки факторів сучасних змін у зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств, розвитку їх експортного потенціалу та імпорту сільськогосподарської продукції розглянуто в працях багатьох науковців. Цим питанням приділяли увагу О. Амоша, В. Андрійчук, В. Бойко, П. Гайдучкий, В. Геєць, А. Кандиба, С. Кваша, П. Саблук, О. Шубравська, М. Козік, Т. Пузанова, О. Савицька, С. Р. Семіва та інші, які висвітлюють загальні питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів країни й проблеми конкурентоспроможності галузей на міжнародному рівні.

Подальше дослідження є актуальним тому, що створення механізмів для розширення функціонування сільськогосподарських підприємств на світових ринках, у т.ч. ринках ЄС, сприятиме розвитку зазначеного виду економічної діяльності як за кількісними, так і за якісними показниками.

Формулювання завдання дослідження. Метою дослідження є оцінка стану, тенденцій та чинників роз-

витку зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств з урахуванням тенденцій світового ринку та євроінтеграційних процесів, що буде важливим у розробленні організаційно-економічних та нормативно-правових механізмів вирішення існуючих проблем розвитку зовнішньоекономічної діяльності агропромислового сектору економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Євроінтеграційний курс розвитку економіки України об'єктивно потребує зміни векторів зовнішньої торгівлі в напрямі країн Азії та країн ЄС та відкриття для аграрних підприємств нових ринків збуту.

Тенденції перевищення експорту у зовнішньоторговельному обороті продукцією АПК останні роки мають позитивну динаміку: у 2018 році, з 24,6 млрд. дол. загального обсягу зовнішньоторговельного обороту, експорт продукції АПК склав 19,5 млрд. дол., імпорт – 5,1 млрд. дол. (обсяги експорту практично у 4 рази були більше ніж обсяги імпорту). За результатами дев'яти місяців 2019 року, експорт продукції АПК України склав \$15,6 млрд. дол, що на 22% більше ніж за аналогічний період минулого року, а імпорт досяг рівня \$3,9 млрд. дол, що на 10% більше ніж за дев'ять місяців 2018 року.

У 2018 році, у регіональній структурі товарообігу сільськогосподарської продукції найбільша частка припадала на країни Азії (40,9%). На країни ЄС припадає 31,5% вітчизняного товарообігу сільськогосподарської продукції, Африканські країни – 13,4%, країни СНД – 6,9%, США – 1,1%, на інші країни світу – 6,1% [2].

За окремими країнами найбільші частки у зовнішньоторговельному обороті сільськогосподарської продукції між Україною та країнами світу у 2018 році мають наступні країни: Індія – 8,6%, Єгипет – 6,7%, Китай – 5,8%, Іспанія – 4,8%, Туреччина – 4,8%, Польща – 4,5%, Нідерланди – 4,4%, Італія – 4%, Іран – 3,5%, Німеччина – 3,2%. При цьому, з усіма цими країнами (за виключенням Німеччини) Україна має позитивне зовнішньоторговельне сальдо, зокрема 1,5 млрд дол. США з Індією, 1,3 млрд дол. США з Єгиптом, 0,9 млрд дол. США з Китаєм, 0,7 млрд дол. США з

Іспанією, 0,3 млрд дол. США з Туреччиною, 0,1 млрд дол. США з Польшею, 0,6 млрд дол. США з Нідерландами, 0,5 млрд дол. США з Італією, 0,7 млрд дол. США з Іраном. Негативне зовнішньоторговельне сальдо з Німеччиною становить 0,1 млрд дол. США [2].

Зовнішньоекономічна діяльність аграрного сектору України є дуже залежною від коливання цін на таку продукцію на світових ринках. За даними Організації з питань продовольства і сільського господарства ООН (FAO), за останнє десятиліття світові ціни на продовольчі продукти зазнали значних коливань (рис. 1). Так, загальний індекс цін на продовольчі продукти з 127,2 п. у 2006 р. зріс до 229,9 у 2011 р., а у 2016 р. знизився до 161,5 п., що у 1,4 рази менше порівняно з 2011 р. [3]. Слід відмітити, що зниження цін на злакові та масла і жири є особливо відчутним для вітчизняних сільгоспвиробників, адже ці групи товарів є ключовими в експортних поставках вітчизняної сільськогосподарської продукції на світові ринки.

Аналізуючи тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності агросектору економіки України не можна не враховувати вплив такого фактору як впровадження європейських стандартів у сфері агропромислового виробництва. Невідповідність української продукції європейським стандартам є суттєвою загрозою розвитку вітчизняного агропродовольчого сектору на період запровадження всіх необхідних технічних регламентів і отримання сертифікатів відповідності. Відповідно до глави 17 Угоди про асоціацію України з ЄС співробітництво між сторонами охоплюватиме, серед іншого, заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості [3]. Рішення цієї проблеми лежить в площині імплементації українського законодавства до вимог директив та регламентів ЄС стосовно сільського господарства та харчової промисловості, а також не менше 80% до чинних європейських стандартів.

Також негативним фактором впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності є такий як, зосередження виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції у господарствах населення, які не мають можливостей застосовувати сучасні технології виробництва продукції, що зумовлює низьку її якість та невідповідність європейським санітарним нормам та стандартам. Як наслідок, в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі України з ЄС відбувається послаблення конкурентних

позицій окремих видів української продукції порівняно з європейською на внутрішньому ринку, а також обмеження її експортних можливостей [3].

Станом на 2018 рік господарствами населення виробляється близько 45% від загального обсягу виробництва валової продукції сільського господарства, рослинницької продукції близько 40% від загального підсумку, тваринницької продукції – близько 55%, 97,8% – картоплі, 85,9% – овочів, 81,5% – плодів та ягід. У господарствах населення утримується 67,0% загальної чисельності ВРХ, у т.ч. корів – 77,0%; свиней – 47%, овець і кіз – 85,8%. Для переважної більшості вітчизняних малих і середніх сільгоспідприємств існують проблеми забезпечення відповідності власної продукції європейським стандартам, оскільки процеси гармонізації та адаптації законодавства у сфері технічного регулювання та санітарних і фітосанітарних заходів потребують не тільки тривалого часу, але й значних матеріальних ресурсів. Наприклад, сукупні витрати на адаптацію до стандартів ЄС тільки м'ясної промисловості Польщі становили близько 2 млрд євро [4].

Динаміка розвитку зовнішньоекономічної діяльності свідчать про те що тривалий період спостерігалось скорочення обсягів в цілому, і у тому числі обсягів як експорту, так і імпорту продукції АПК. Починаючи з 2016 року в аграрному секторі відбувається стабільна позитивна динаміка зростання усіх показників ЗЕД (рис.2). При цьому обсяги експорту значно перевищують обсяги імпорту. За 2010-2018 рр. експорт збільшився у 2 рази, з 9,9 млрд. дол. США до 19,5 млрд. дол. США, а імпорт сільськогосподарської продукції за цей період зменшився з 5,8 млрд дол. США до 5,1 млрд. дол. Відповідно позитивне зовнішньоторговельне сальдо торгівлі сільськогосподарською продукцією зросло з 4,1 млрд.дол. США у 2010 р. до 14,4 млрд.дол. США у 2018 р., тобто більше, ніж у 3,5 рази [2; 4].

Частка експорту в загальній структурі товарообороту сільськогосподарської продукції у 2018 році складала 79,3%, а в загальному експорті держави займає – близько 40% (у 2019 році – 42,1%). За підсумками 2018 р. експорт збільшився на 880 млн дол. США. Найбільші частки аграрного експорту припадають на зернові культури (38,4% від обсягу сільгоспекспорту), олію (23,3%) та насіння олійних культур (10,2%). Зростання експорту забезпечили в основному кукурудза, пшениця, ріпак, м'ясо і субпродукти птиці, тютюн та вироби з нього, кондитерські вироби, олія [2].

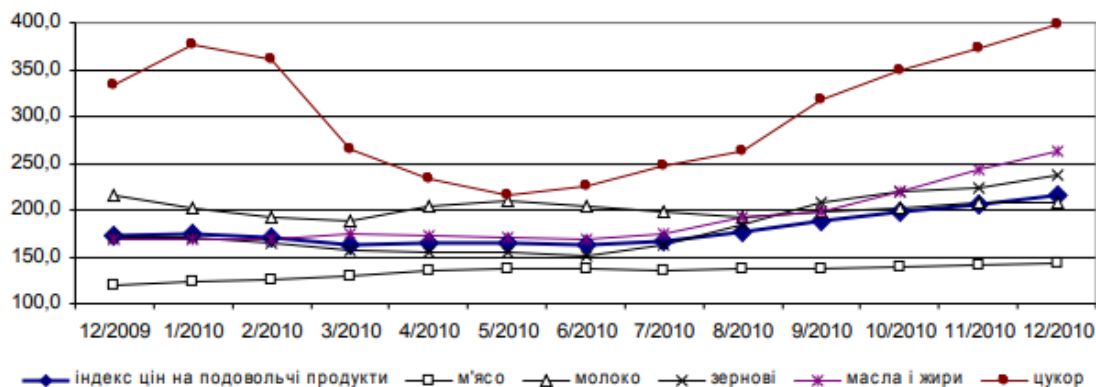

Рис. 1. Динаміка індексу цін на продовольчі ресурси у світі у 2010 р.

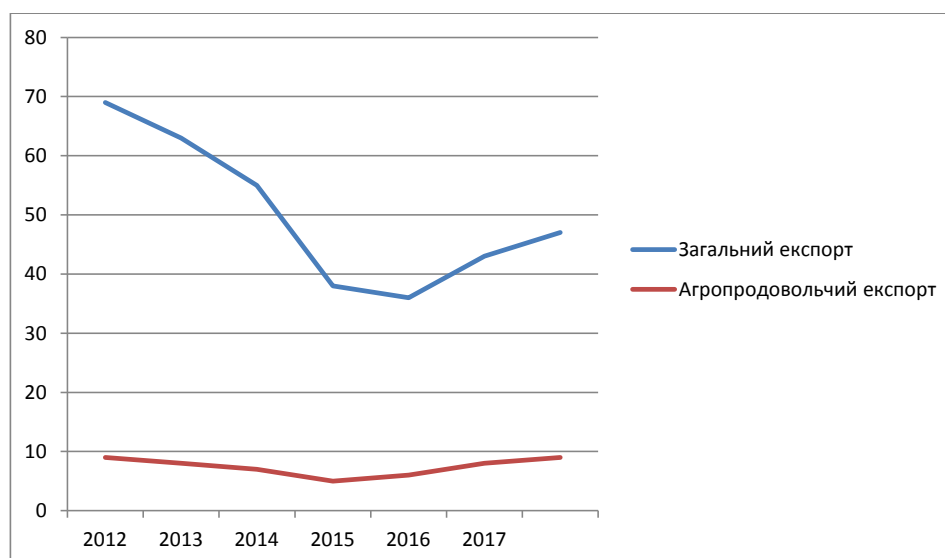

Рис. 2. Динаміка експорту з України, 2012-2017 рр.

Основним напрямом в українському агробізнесі є рослинництво (близько 70% сільськогосподарської продукції). Відповідно, найбільші обсяги в експорті продукції АПК, займає продукція рослинного походження. За підсумками 2018 року, це: зернові культури (1188,2 млн. дол.), насіння та плоди олійних культур (214 млн. дол.), готові харчові продукти (166 млн. дол.), продукти переробки овочів (69,9 млн. дол.). В структурі обсягу продукції тваринного походження найбільша частка припадає на м'ясо – 43,5 млн. дол., молоко та молочні продукти – 98,3 млн. дол. [2; 4].

Тобто, необхідно підкреслити, що за період 2010-2018 рр. в Україні не відбулося поліпшення структури експорту аграрної та продовольчої продукції. У загальній структурі експорту сільськогосподарської та харчової продукції готова харчова продукція у 2018 р. становила 16% (у 2010 р. – 25,9%), тоді як частка сільськогосподарської продукції – 60,0% (у 2010 р. – 47,8%).

У 2018 р. найбільше української сільськогосподарської продукції постачалось до країн Азії, частка яких у регіональній структурі експорту сільськогосподарської продукції становила 45,9%, та країни ЄС – 27,5% загального експорту сільгосппродукції. На Африканські країни – 15,7%, на країни СНД – 7,7%, на США – 0,3%, на інші країни світу – 2,9%. Основними країнами, до яких експортувалася українська сільськогосподарська продукція, були: Індія, до якої було експортовано продукції на 1,8 млрд. дол., або 10,2% загального експорту сільськогосподарської продукції з України. Нідерланди, Китай, Іспанія, Єгипет мали приблизно однакові обсяги імпортування сільськогосподарської продукції з України (разом до цих країн було експортовано української сільськогосподарської продукції на 6,1 млрд. дол., або 34,6%) [2; 4].

Слід відмітити, що нетарифні обмеження з боку Російської Федерації щодо ввезення на свою територію української сільськогосподарської та харчової продукції, мали свій вплив на структурні зміни в експорті продукції, а також сповільнення темпів зростання його обсягів. У 2016 р. торговельне протистояння між Украї-

ною та РФ переросло у повну заборону Росією імпорту української сільськогосподарської продукції та продуктів харчування. З початку 2016 р. РФ призупинила дію Договору про зону вільної торгівлі з Україною – 06.12.2015 р. був опублікований Указ Президента РФ «Про припинення Російською Федерацією дії Договору про зону вільної торгівлі щодо України» № 628, наслідком чого стало запровадження в РФ замість преференційного режиму, що діяв з 2011 р., режиму найбільшого сприяння для товарів, що походять з України, що передбачає застосування стандартних митних зборів, передбачених Єдиним митним тарифом Євразійського економічного союзу, до всіх груп українських товарів замість нульових ставок. Таким чином, ввізні мита піднялися з 0 до 5-20%, середньозважена ставка – до 7,7%, а в РФ з'явилася можливість вводити додаткові квоти, заборони та інші нетарифні заходи. Також РФ постановою від 21 грудня 2015 р. № 1397 «Про внесення змін до п. 1 постанови Уряду Російської Федерації від 7 серпня 2014 р. № 778» запровадила ембарго на імпорт продовольства з України з 01.01.2016 р. Наслідком цього стало фактичне зупинення експортних поставок українських товарів до РФ. Крім того, Указом Президента РФ від 01.01.2016 р. № 1 «Про заходи щодо забезпечення економічної безпеки та національних інтересів Російської Федерації при здійсненні міжнародних транзитних перевезень вантажів з території України на територію Республіки Казахстан через територію Російської Федерації» зі змінами, внесеними Указом Президента РФ від 01.07.2016 р. № 319, запроваджено обмеження щодо транзиту через територію РФ товарів походженням з України до Казахстану та Киргизстану. Указом передбачається повна заборона транзиту не лише товарів «під ембарго», до яких переважно належать харчові продукти, а й усіх товарів, на які в РФ застосовуються ненульові ставки ввізних мит. Таким чином, якщо у 2012 р. експорт української продукції аграрного сектора до РФ перевищував 2 млрд дол. США, то за підсумками 2016 р. він знизився до 93,1 млн дол. США. Також скоротився і імпорт продуктів з РФ: з 731,2 млн дол. США у 2012 р. до 45,6 млн. дол. США у 2016 р. [4].

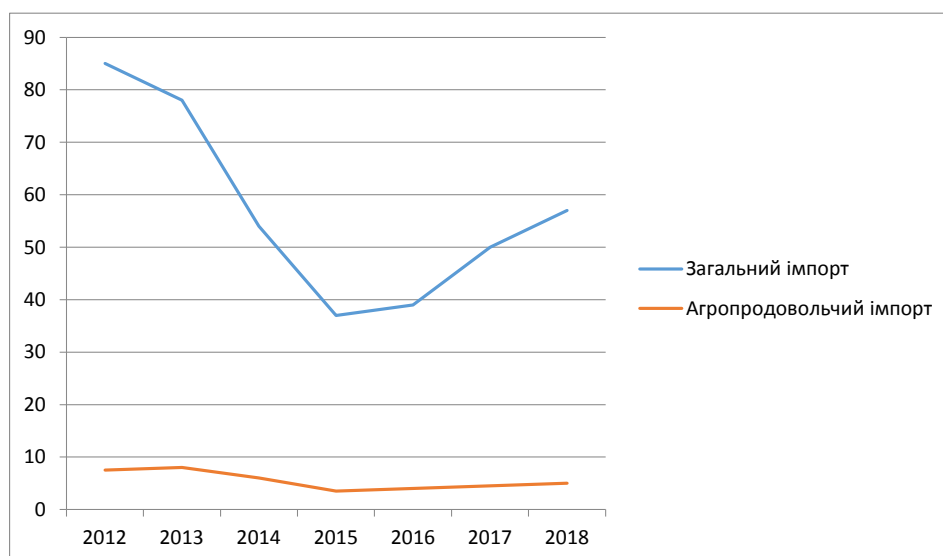

Рис. 3. Динаміка імпорту до України, 2012-2018 рр.

Динаміка імпорту аграрної продукції до України не зазнала таких суттєвих змін у обсягах та структурі, як аграрний експорт (рис. 3). У 2018 році частка імпорту сільгосппродукції та продовольства в Україну у загальному обсязі імпорту склала 9% (у 2005 р. – 7,5%), а загальна вартість імпорту зросла за період 2005-2018 рр. з 2,7 до 5,1 млрд. дол. США.

Загалом, аналіз структури імпорту характеризується звуженням його товарного асортименту, що пов'язано перед усім зі зниженням доходів населення, його купівельних настроїв, скороченням потреби у високотехнологічному імпорті, викликані девальваційними процесами, посиленням протекціоністських заходів, загостренням військових конфліктів на територіях промислового виробництва. Сальдо зовнішньої торгівлі аграрною продукцією на протязі багатьох років залишається позитивним, в той час як загальна вартість всіх імпортованих товарів, у переважній більшості періодів, перевищувала обсяги їх експорту. У 2018 році сальдо зовнішньої торгівлі аграрного сектору мало позитивне значення, у обсязі 14,1 млрд дол. США [3; 4].

Частка імпорту в загальній структурі товарообороту сільськогосподарської продукції становить 20,7%. За підсумками 2018 р. імпорт збільшився на 800,0 млн дол. або на 19% порівняно з 2017 р., в порівнянні з попереднім роком темпи зростання імпорту збільшилися у 2 рази (температура приросту у 2017 році склала 10,2%).

Найбільшу питому вагу в структурі імпорту основних видів продукції аграрного сектору мають: плоди, горіхи та цедра (11,4%); тютюн та вироби з нього (10,3%); риба, ракоподібні та молюски (9,8%); какао боби, продукти з нього, шоколад (5,2%); олія (4,7%); кава, чай, прянощі (4,5%); зернові злаки (3,6%), м'ясо та м'ясопродукти [2].

Структурні деформації у виробництві сільськогосподарської продукції мають значний вплив на структурні зрушення в імпорті товарів. Це, перш за все стосується збільшення на внутрішньому ринку України імпортованих продовольчих товарів, що конкурують з вітчизняними продуктами: перш за все м'яса, молока, деяких видів фруктів та овочів. А також поширення тенденції імпортозалежності України за окремими

групами товарів. Найбільш уразливими позиціями тут є такі: «риба та рибодукти», «плоди, ягоди та виноград», «олія рослинна всіх видів», де частка імпорту перевищує встановлений 30-ти% граничний критерій цього індикатора.

Хоча потрібно проаналізувати і об'єктивні фактори такого становища:

- понад 90% імпортованих поставок за товарною групою «риба і рибодукти» припадає на види риб, які видобуваються виключно у водах морських економічних зон інших держав, що пов'язано з особливостями їх біологічного циклу. Крім того, відповідно до законодавства окремих рибодобувних країн (зокрема, ЄС, Російської Федерації, США, Канади, Перу, Чилі, Норвегії, Австралії) квоти на вилов цих ресурсів розподіляються виключно між їх резидентами; імпорт за товарною групою «олія рослинна всіх видів» на 30,5% обумовлений ввезенням тропічних олій, які не виробляються в Україні (пальмова, кокосова олії тощо), але широко використовуються при виробництві продовольчих та непродовольчих товарів вітчизняними підприємствами. При цьому, внутрішній попит на олію соняшникову повністю забезпечувався за рахунок власного виробництва.

Наслідком торговельної війни між Україною та РФ, лібералізації митного режиму як результату членства України в СОТ, а також створення зони вільної торгівлі у рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стало суттєве зростання імпорту сільськогосподарської продукції з країн ЄС та його скорочення з країн СНД. Крім того, збільшилось постачання сільськогосподарської продукції в Україну з «інших країн» (переважним чином за рахунок країн Латинської Америки і, зокрема, Бразилії) за окремими товарними позиціями, такими як: плоди, горіхи та цедра; тютюн та вироби з нього; риба, ракоподібні та молюски; какао боби, продукти з нього, шоколад.

У 2018 р. на країни ЄС припадало 48% імпорту сільськогосподарської продукції в Україну, на країни Азії – 22,3%, на Африканські країни – близько 5%, на країни СНД – 4%, на США – 4%. Основними країнами, з яких Україна імпортувала сільськогосподарську продукцію,

Розрахунок імпортозалежності за групами продовольства

	Імпорт продуктів у 2017 р. у перерахунку на основний продукт, тис. т (за даними Держстату)	Ємність внутрішнього ринку у 2017 р., тис. т (за даними Держстату)	Відсоток імпортозалежності, %	
			2017 р.	довідково: 2016 р.
Хліб і хлібопродукти (у перерахунку на борошно) *	190	5 897	3,2	2,0
М'ясо і м'ясопродукти	158	2 179	7,3	8,6
Молоко і молокопродукти	78	8 995	0,9	3,7
Риба і рибопродукти	237	367	64,6	75,4
Яйця (млн. шт.)	190	12 015	1,6	0,9
Овочі та баштанні	95	6 890	1,4	3,2
Плоди, ягоди та виноград	588	2 179	27,0	38,1
Картопля	17	5 892	0,3	0,7
Цукор	4	1 528	0,3	0,4
Олія рослинна всіх видів	160	525	30,5	39,8
із неї олія соняшникова	1	450*	0,2	0,2

Джерело: розраховано за даними [2]

були: Німеччина – 9% загального імпорту сільськогосподарської продукції в Україну, Польща – 9%, Туреччина – 8%, Франція – 4,2%, США, Індонезія, Нідерланди, Італія, США – близько по 4% (рис. 4) [2; 3].

Євроінтеграція в цілому має позитивний вплив на розвиток агропромислового комплексу України, і у тому числі і на розвиток його зовнішньоекономічної діяльності. Перспективи розвитку та зацікавленість сторін у співпраці є великі. Позитивами зовнішньої торгівлі України є: стабільне додатне сальдо експорту-імпорту товарів та послуг, скорочення частки торгівлі з країнами СНД за рахунок розширення операцій з іншими країнами: Європи, передусім із країнами ЄС, Азії, Африки. Україна отримала можливість збільшити кількість безмитного експорту до ЄС пшениці, кукурудзи, ячменю, вівсяних і ячмінних круп і гранул. Також ця пропозиція сприятиме безмитному експорту до ЄС більшої кількості томатів, натурального меду і виноградного соку. Від цих торгових преференцій виграють

також експортери промислової продукції. Зокрема, це українські виробники взуття, добрив, виробів з алюмінію і побутової електроніки. Завдяки таким крокам прогнозується збільшення обсягів торгівлі України з ЄС майже на 200 млн. дол.

Висновки. Прийняття в Україні норм та стандартів ЄС разом із безмитною торгівлею має привабити інвесторів, бажаючих упроваджувати найсучасніші технології агропромислового сектору країни. Виходячи з цього стратегічними напрямками розвитку зовнішньоекономічної орієнтації аграрного сектору України мають стати підвищення якості продукції та нарощення експортного потенціалу. Для чого потрібно:

- сформувати мотиваційний механізм щодо виробництва агропродукції із високою доданою вартістю;
- впровадити європейські та міжнародні стандарти безпеки та якості продуктів харчування (НАССР, ISO, EN, Кодексу Аліментаріус) у сфері агропромислового виробництва;

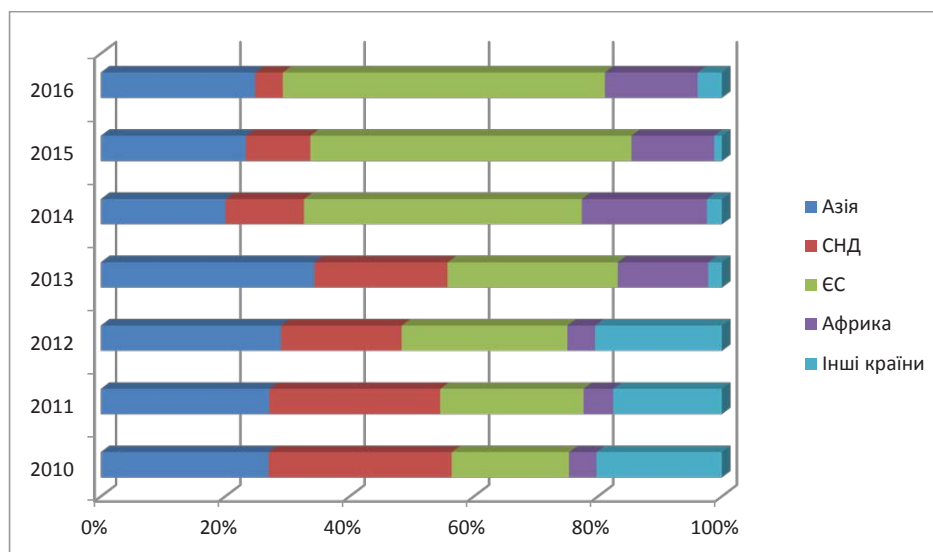

Рис. 4. Регіональна структура імпорту сільськогосподарської продукції в Україну

Джерело: розраховано за даними [2]

– впровадити механізми розвитку рибного господарства шляхом оновлення та нарощення потенціалу рибогосподарських підприємств, максимально ефективного використання запасів внутрішніх та зовнішніх водойм, запровадження сучасних технологій вирощування та добування живих морських ресурсів, а також в системі інфраструктури зберігання та переробки рибопродукції;

– впровадити механізми розвитку дрібнотоварного сільськогосподарського виробництва, та механізму їх трансформування особистих селянських господарств населення у фермерські господарства, що призведе до поширення ринкових механізмів функціонування аграрного сектору;

– поширення кооперативного руху на селі, що сприяє зменшенню витрат на виробництво і реалізацію сільськогосподарської продукції;

– впровадити механізми встановлення європейського рівня харчової безпеки;

– впровадити механізми спрощення процесів реєстрації аграрних інвестицій та надання гарантій захисту землекористування інвесторам;

– впровадити механізми здійснення моніторингу зовнішньоторговельних операцій між Україною та ЄС;

– впровадити механізми вдосконалення системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва шляхом розроблення нових інструментів субсидування та компенсаційних доплат на виробництво рослинницької та тваринницької продукції в межах обсягів сукупного виміру підтримки, погоджених зі Світовою організацією торгівлі;

– впровадити механізми покриття вартості заходів з оновлення видобування живих природних ресурсів у виключній (морській) економічній зоні, територіальному морі та внутрішніх морських водах України.

Список використаних джерел:

1. Глава Уряду – аграріям: Агросектор є локомотивом розвитку економіки України. «Урядовий портал», 2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/unes/250433700> (дата звернення: 14.12.2019).
2. Державна служба статистики – офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.01.2020).
3. Комітет з питань європейської інтеграції: офіційний сайт. URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.12.2019).
4. Можливості і застереження щодо наслідків уведення в дію положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною : наук. доп. / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, чл.-кор. НААНУ Т.О. Осташко, д-ра екон. наук В.О. Точиліна ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув.". Київ, 2013. 98 с.

References:

1. Ghlava Urjadu – aghrarijam: Aghrosektor je lokomotyvom rozvytku ekonomiky Ukrajinu. «Urjadovyj portal» (2018) [Head of Government – Agrarians: The agro-sector is the engine of development of the Ukrainian economy]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/unes/250433700> (accessed:14 December 2019).
2. Derzhavna sluzhba statystyky (2018) [Public statistics service]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed:14 January 2020).
3. Komitet z pytanj jevropejskohoj intehraciji (2019). [Committee on European Integration]. URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua> (accessed: 20 December 2019).
4. Mozhlyvosti i zasterezhennja shhodo naslidkiv uvedennja v diju polozhenj Ughody pro asociaciju mizh JeS ta Ukrajinu (2013). [Possibilities and reservations regarding the consequences of the entry into force of the EU-Ukraine Association Agreement]. za red. akad. NAN Ukrajinu V.M. Ghejcja, chl.-kor. NAANU T.O. Ostashko, d-ra ekon. nauk V.O. Tochylina ; NAN Ukrajinu, DU "In-t ekon. ta proghnozuv." Kyjiv, 98 p.